

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده پرستاری و مامایی

پایان نامه
دوره کارشناسی ارشد در رشته
پرستاری اورژانس

عنوان
بررسی مشکلات مرتبط با نوبت کاری در تکنسین های فوریت های پزشکی
استان اردبیل در سال ۱۳۹۸

استاد راهنما
دکتر معصومه آقامحمدی

استاد مشاور
دکتر سعید مهري

نگارنده
حسین مصری

دی ماه ۱۴۰۱
کد پایان نامه: ۸۱

تقدیم به:

این پایان نامه را ضمن تشکر و سپاس بیکران و در کمال افتخار و امتنان تقدیم می‌نمایم به:

- روح پاک شادروان پدر عزیزم و تبسم های مادر عزیزم به خاطر همه تلاش های محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی ام انجام داده اند و با مهربانی چگونه زیستن را به من آموخته اند.

- همسر عزیزم که سایه مهربانیش سایه سار زندگی می باشد، او که اسوه صبر و تحمل بوده و مشکلات مسیر را برایم تسهیل نمود.

- غنچه های زیبای زندگی، امیرحسین و پریا که آرزویم و همه نیازم، خوب و پاک بودن آنان در لحظه لحظه زندگی و پیمودن صراط انسانیت و تکامل آنان است.

- آنان که در راه کسب دانش راهنمایم بودند.

- آنان که نفس خیرشان و دعای روح پرورشان بدرقه راهم بود.

- پروردگارا به من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته آنان جامه عمل بپوشانم.

- خداوندا حسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر فرما.

- خدایا توفیق خدمتی سرشار از شور و نشاط و همراه و همسو با علم و دانش و پژوهش جهت رشد و شکوفایی ایران کهنسال عنایت بفرما.

تشکر و قدردانی

تمامی انسان های عاشقی که همواره در تفکر و شناخت و تبدیل مجهولات به معلومات هستند و آنهایی که زندگی خویش را وقف علم و بشریت کردند. در اینجا لازم می دانم از کلیه اساتید با کمالات، شایسته و ادیب دانشکده پرستاری و مامائی اردبیل بخصوص از زحمات و راهنمایی های خردمندانه و بی دریغ خانم دکتر معصومه آقامحمدی که هم استاد راهنمای بنده بودند و هم افتخار شاگردی ایشان را داشته ام و از تجربیات ایشان استفاده نموده ام تقدیر و تشکر نمایم. از خداوند بزرگ توفیق، طول عمر، سلامتی و موفقیت را برای ایشان خواهانم. همچنین، استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر مهری که با صبوری و دلسوزی مشاوره پایان نامه حاضر را به عهده گرفتند. توفیق روزافزون را از درگاه ایزد منان مسألت دارم. بر خود لازم می دارم از جناب آقای دکتر سهراب ایرانپور که در مسیر علمی ام بسیار متاثر از ایشان بوده ام، کمال سپاس و قدردانی را داشته باشم. اما بیش از همه و پیش از همگان این اثر را مدیون خانواده ام به ویژه همسر عزیزم هستم. بی شک اگر همکاری و همدلی ایشان نبود این اثر با این فرجام به انجام نمی رسید. حضور مهربانش را در برگ برگ این دفتر به تماشا می نشینم. در پایان از خداوند منان مسألت دارم که توفیق مدد فرماید بتوانم حیات دنیوی کوتاهی را که در پیش رو دارم در راستای ارتقاء رضایت از زندگی پایدار ابناء بشر به ویژه دوستانم بگذرانم.

چکیده:

زمینه و هدف: نوبت کاری، پدیده ای اجتماعی و از جمله عوامل موثر بر عملکرد کارکنان شاغل در حوزه مراقبت های بهداشتی است که اثرات مهمی بر سلامتی آنان می تواند داشته باشد. مطالعه حاضر، با هدف تعیین مشکلات مرتبط با نوبت کاری در تکنسین های فوریت های پزشکی استان اردبیل در سال ۱۳۹۸ انجام شد.

مواد و روش ها: مطالعه حاضر یک پژوهش توصیفی-تحلیلی است. جامعه مطالعه شامل کلیه تکنسین های فوریت های پزشکی شاغل در پایگاه های اورژانس شهری و جاده ای استان اردبیل (۳۱۸ نفر) بودند که از بین آنها تعداد ۲۹۰ نفر که دارای معیارهای ورود و خروج بودند، بصورت سرشماری وارد مطالعه شدند. داده ها با استفاده از پرسشنامه استاندارد نوبت کاری (SSW) جمع آوری شد و با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی در نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: نتایج نشان داد که بار کار جسمی و روحی تکنسین های فوریت های پزشکی شاغل در شیفت های ۱۲ ساعته نسبت به نوبت کاران ۲۴ ساعته بیشتر بود. همچنین تمایل شیفت کاران ۱۲ ساعته نسبت به ادامه کار طبق قانون ارتقاء بهره وری بطور معناداری بیش از شیفت کاران ۲۴ ساعته شهری بود ($P < 0/001$). تکنسین های شیفت های ۲۴ ساعته در مقایسه با کارکنان شیفت های ۱۲ ساعته از وقت بیشتری برای گذراندن امورات فردی برخوردار بودند ($P = 0/008$). همچنین رضایت شغلی در پایگاه های جاده ای کمتر از پایگاه های شهری بود ($P = 0/013$) و فشارخون بالا در پایگاه های جاده ای شایعتر از پایگاه های شهری بود ($P = 0/05$). احساس خستگی در طول روز، درد معده و ترش کردن و درد پشت و یا کمردرد، مساله نسبتا شایعی در بین کارکنان فوریت های پزشکی بود.

نتیجه گیری: براساس نتایج بار کار جسمی و روحی، نداشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی شخصی و عدم رضایت از اوقات فراغت با خانواده در نوبت کاران ۱۲ ساعته بیش از ۲۴ ساعته بود. همچنین رضایت شغلی در کارکنان پایگاه های جاده ای کمتر از پایگاه های شهری دیده شد. بنابراین لازم است مدیران اورژانس دقت نظر بیشتری را در تدوین برنامه کاری کارکنان خود از جمله کاهش تعداد دفعات نوبت کاری انجام دهند.

واژه های کلیدی: نوبت کاری، پایگاه های اورژانس، تکنسین های فوریت های پزشکی، نوع نظام

شیفتی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: مقدمه و بیان مسئله	
۱-۱- معرفی و کلیات تحقیق.....	۲
۲-۱- بیان مساله.....	۳
۳-۱- اهداف و فرضیات.....	۴
۱-۳-۱- هدف کلی.....	۴
۲-۳-۱- اهداف اختصاصی.....	۴
۳-۳-۱- اهداف کاربردی.....	۵
۴-۱- سؤالات یا فرضیات تحقیق.....	۵
۵-۱- تعریف واژه‌ها (نظری-عملی).....	۵
۱-۵-۱- نوبتکاری.....	۵
۲-۵-۱- مشکلات مرتبط با نوبتکاری.....	۶
۳-۵-۱- تکنسین فوریت‌های پزشکی.....	۶
۴-۵-۱- نوبت کار.....	۷
۵-۵-۱- ساعت بیولوژیک یا ساعت زیستی بدن یا سیرکادین.....	۷
۶-۵-۱- اختلالات خواب.....	۸
۷-۵-۱- اختلالات اسکلتی-عضلانی.....	۸
۸-۵-۱- اختلالات گوارشی.....	۹
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش	
۱-۲- نوبت کاری چیست؟.....	۱۱
۲-۲- ضرورت و علل پیدایش نوبت کاری.....	۱۱
۳-۲- انواع سیستم های نوبت کاری.....	۱۲
۴-۲- پیامدهای سلامتی نوبت کاری.....	۱۳
۵-۲- ساعت بدن یا ساعت بیولوژیکی بدن.....	۱۳
۶-۲- مترونوم بدن یا ریتم شبانه روزی.....	۱۵
۷-۲- ریتم های شبانه روزی ترشح هورمون ها.....	۱۶
۸-۲- تغییرات دوره ای ریتم سیرکادین بدن انسان.....	۱۹

۲۰	۹-۲- غده صنوبری (پینه آل).....
۲۲	۱۱-۲- پیامدهای ایمنی و کارایی نوبت کاران .....
۲۲	۱۱-۲-۱- ایمنی نوبت کاران .....
۲۲	۱۱-۲-۲- کار شیفتهی و کارایی .....
۲۳	۱۲-۲- مروری بر متون .....
۲۳	۱۲-۲-۱- مروری بر متون داخلی .....
۲۵	۱۲-۲-۲- مروری بر متون خارجی .....

فصل سوم: مواد و روش پژوهش

۲۹	۳-۱- مقدمه .....
۲۹	۳-۲- نوع مطالعه .....
۲۹	۳-۲-۱- روش پژوهش .....
۲۹	۳-۲-۲- جمعیت و نمونه مطالعه .....
۲۹	۳-۲-۳- محیط مطالعه .....
۲۹	۳-۲-۴- معیارهای ورود نمونه ها به مطالعه .....
۳۰	۳-۲-۵- معیارهای خروج نمونه ها از مطالعه .....
۳۰	۳-۳- ابزارهای جمع آوری داده ها .....
۳۱	۳-۴- روش اجرای مطالعه .....

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۳۴	۴-۱- مقدمه .....
۳۷	۴-۲- اهداف اول، دوم و چهارم .....
۵۵	۴-۳- اهداف سوم و پنجم .....

فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

۷۳	۵-۱- بحث و نتیجه‌گیری .....
۸۹	۵-۲- نتیجه‌گیری نهایی .....
۸۹	۵-۳- کاربرد یافته ها .....
۹۰	۵-۳-۱- کاربرد یافته ها برای مدیران اورژانس پیش بیمارستانی .....
۹۰	۵-۳-۲- کاربرد یافته ها در بالین .....
۹۰	۵-۳-۳- کاربرد یافته ها در آموزش .....
۹۱	۵-۴- پیشنهادات .....

۹۱.....	۵-۵- محدودیت های پژوهش
۹۲.....	فهرست منابع
۱۰۳.....	ضمائم

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱- توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک تکنسین های فوریت های پزشکی اردبیل.....	۳۴
جدول ۴-۲- توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک تکنسین های فوریت های پزشکی اردبیل.....	۳۶
جدول ۴-۳- توزیع فراوانی و مقایسه بار کار جسمی در دو نوع نظام شیفتی در شیفت صبح- عصر	۳۷
پایگاه های شهری	۳۷
جدول ۴-۴- توزیع فراوانی و مقایسه بارکار جسمی در دو نوع نظام شیفتی در شیفت شب پایگاه	
های شهری	۳۸
جدول ۴-۵- توزیع فراوانی و مقایسه بارکار جسمی در دو نوع نظام شیفتی در شیفت صبح- عصر-	
شب پایگاه های شهری	۳۸
جدول ۴-۶- توزیع فراوانی و مقایسه بارکار روحی در دو نوع نظام شیفتی در شیفت صبح- عصر	۳۹
پایگاه های شهری	۳۹
جدول ۴-۷- توزیع فراوانی و مقایسه بار کار روحی در دو نوع نظام شیفتی در شیفت شب پایگاه	
های شهری	۳۹
جدول ۴-۸- توزیع فراوانی و مقایسه بار کار روحی در دو نوع نظام شیفتی در شیفت صبح- عصر-	
شب پایگاه های شهری	۴۰
جدول ۴-۹- توزیع فراوانی و مقایسه میزان رضایت شغلی در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری	۴۰
جدول ۴-۱۰- توزیع فراوانی و مقایسه تمایل به ادامه کار با قانون ارتقاء بهره وری در دو نوع نظام	
شیفتی پایگاه های شهری	۴۱
جدول ۴-۱۱- توزیع فراوانی و مقایسه تمایل به ادامه کار با قانون غیرارتقاء بهره وری در دو نظام	
شیفتی پایگاه های شهری	۴۱
جدول ۴-۱۲- توزیع فراوانی و مقایسه شیفت کاری مطلوب در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های	
شهری	۴۲
جدول ۴-۱۳- توزیع فراوانی و مقایسه اختلال خواب در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری...	۴۲
جدول ۴-۱۴- توزیع فراوانی و مقایسه مصرف داروهای خواب آوردر دو نوع نظام شیفتی پایگاه	
های شهری	۴۳
جدول ۴-۱۵- توزیع فراوانی و مقایسه مصرف داروهای روان گردان در دو نظام شیفتی پایگاه های	
شهری	۴۳

- جدول ۴-۱۶- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی فردی در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۴
- جدول ۴-۱۷- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی خانوادگی در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۴
- جدول ۴-۱۸- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی اجتماعی در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۵
- جدول ۴-۱۹- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن حادثه شغلی در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۵
- جدول ۴-۲۰- توزیع فراوانی و مقایسه رضایتمندی از اوقات فراغت با خانواده در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۶
- جدول ۴-۲۱- توزیع فراوانی و مقایسه تمرکز داشتن روی کارها در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۶
- جدول ۴-۲۲- توزیع فراوانی و مقایسه قدرت تصمیم گیری داشتن در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۷
- جدول ۴-۲۳- توزیع فراوانی و مقایسه اعتماد به نفس داشتن طی یک ماه گذشته در دو نظام شیفتی ۴۷ پایگاه های شهری ۴۷
- جدول ۴-۲۴- توزیع فراوانی و مقایسه احساس عدم غلبه بر مشکلات در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۸
- جدول ۴-۲۵- توزیع فراوانی و مقایسه احساس بی ارزشی کردن در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۸
- جدول ۴-۲۶- توزیع فراوانی و مقایسه شایعترین احساسات ناراحتی در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۹
- جدول ۴-۲۷- توزیع فراوانی و مقایسه شایعترین ناراحتی های گوارشی در دو نظام شیفتی پایگاه های شهری ۴۹
- جدول ۴-۲۸- توزیع فراوانی و مقایسه مشکلات قلبی- عروقی در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۵۰
- جدول ۴-۲۹- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن تپش قلبی در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۵۰
- جدول ۴-۳۰- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن درد قفسه سینه در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ۵۱

- جدول ۴-۳۱- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن تنگی نفس به هنگام بالا رفتن از پله ها در دو نظام
شیفتی پایگاه های شهری ۵۱
- جدول ۴-۳۲- توزیع فراوانی و مقایسه فشارخون بالا در دو نوع نظام شیفتی پایگاه های شهری ... ۵۲
- جدول ۴-۳۳- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن احساس درد شانه یا گردن در دو نظام شیفتی پایگاه
های شهری ۵۲
- جدول ۴-۳۴- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد پشت و یا کمر در دو نظام شیفتی. ۵۳
پایگاه های شهری ۵۳
- جدول ۴-۳۵- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد دست و یا مچ دست در دو نظام
شیفتی پایگاه های شهری ۵۳
- جدول ۴-۳۶- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد پا و یا زانو در دو نظام شیفتی پایگاه
های شهری ۵۴
- جدول ۴-۳۷- توزیع فراوانی مقایسه میزان بار کار جسمی در پایگاه های شهری و جاده ای در
شیفت ص ع ۵۵
- جدول ۴-۳۸- توزیع فراوانی و مقایسه میزان بار کار جسمی در پایگاه های شهری و جاده ای در
شیفت شب ۵۵
- جدول ۴-۳۹- توزیع فراوانی و مقایسه میزان بار کار جسمی در پایگاه های شهری و جاده ای در
شیفت ص ع ش ۵۶
- جدول ۴-۴۰- توزیع فراوانی و مقایسه میزان بار کار روحی در پایگاه های شهری و جاده ای در
شیفت ص ع ۵۶
- جدول ۴-۴۱- توزیع فراوانی و مقایسه میزان بار کار روحی در پایگاه های شهری و جاده ای در
شیفت شب ۵۷
- جدول ۴-۴۲- توزیع فراوانی و مقایسه میزان بار کار روحی در پایگاه های شهری و جاده ای در
شیفت ص ع ش ۵۷
- جدول ۴-۴۳- توزیع فراوانی و مقایسه رضایت شغلی شرکت کنندگان در پایگاه های شهری و جاده ای ۵۸
- جدول ۴-۴۴- توزیع فراوانی و مقایسه تمایل به ادامه کار طبق قانون ارتقاء بهره وری در پایگاههای ۵۸
شهری و جاده ای ۵۸
- جدول ۴-۴۵- توزیع فراوانی و مقایسه تمایل به ادامه کار با قانون غیرارتقاء بهره وری در پایگاه های
شهری و جاده ای ۵۹
- جدول ۴-۴۶- توزیع فراوانی و مقایسه شیفت کاری مطلوب شرکت کنندگان در پایگاه های ۵۹

- شهری و جاده ای ۵۹
- جدول ۴-۴۷- توزیع فراوانی و مقایسه اختلال خواب در پایگاه های شهری و جاده ای استان اردبیل ۶۰
- جدول ۴-۴۸- توزیع فراوانی و مقایسه مصرف داروهای خواب آوردر پایگاه های شهری و جاده ای ۶۰
- جدول ۴-۴۹- توزیع فراوانی و مقایسه مصرف داروهای روان گردان در کارکنان پایگاه های ۶۱
- شهری و جاده ای ۶۱
- جدول ۴-۵۰- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی فردی در ۶۱
- پایگاه های شهری و جاده ای ۶۱
- جدول ۴-۵۱- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی خانوادگی در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۲
- جدول ۴-۵۲- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن وقت کافی برای گذراندن امورات زندگی اجتماعی در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۲
- جدول ۴-۵۳- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن حادثه شغلی در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۳
- جدول ۴-۵۴- توزیع فراوانی و مقایسه رضایت از اوقات فراغت با خانواده در پایگاه های شهری ۶۳ و جاده ای ۶۳
- جدول ۴-۵۵- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن تمرکز روی کارها طی یک ماه گذشته در پایگاه های ۶۴ شهری و جاده ای ۶۴
- جدول ۴-۵۶- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن قدرت تصمیم گیری روی کارها طی یک ماه گذشته در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۴
- جدول ۴-۵۷- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن اعتماد به نفس طی یک ماه گذشته در پایگاه های ... ۶۵ شهری و جاده ای ۶۵
- جدول ۴-۵۸- توزیع فراوانی و مقایسه احساس عدم غلبه بر مشکلات طی یک ماه گذشته در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۵
- جدول ۴-۵۹- توزیع فراوانی و مقایسه احساس بی ارزشی داشتن طی یک ماه گذشته در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۶
- جدول ۴-۶۰- توزیع فراوانی و مقایسه شایعترین دلایل احساس ناراحتی طی یک ماه اخیر در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۶
- جدول ۴-۶۱- توزیع فراوانی و مقایسه شایعترین ناراحتی های گوارشی طی یک ماه اخیر در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۷
- جدول ۴-۶۲- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن ناراحتی های قلبی - عروقی در پایگاه های ۶۷

- شهری و جاده ای ۶۷
- جدول ۴-۶۳- توزیع فراوانی و مقایسه تپش قلب در پایگاه های شهری و جاده ای استان ۶۸
- جدول ۴-۶۴- توزیع فراوانی و مقایسه درد قفسه سینه در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۸
- جدول ۴-۶۵- توزیع فراوانی و مقایسه تنگی نفس به هنگام بالارفتن ازپله ها در پایگاه های ۶۹
- شهری و جاده ای ۶۹
- جدول ۴-۶۶- توزیع فراوانی و مقایسه داشتن فشارخون بالا در پایگاه های شهری و جاده ای ۶۹
- جدول ۴-۶۷- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد شانه یا گردن در پایگاه های ۷۰
- شهری و جاده ای ۷۰
- جدول ۴-۶۸- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد پشت و یا کمر در پایگاه های ۷۰
- شهری و جاده ای ۷۰
- جدول ۴-۶۹- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد دست و یا مچ دست در پایگاه های ۷۱
- شهری و جاده ای ۷۱
- جدول ۴-۷۰- توزیع فراوانی و مقایسه احساس ناراحتی از درد پا و یا زانو در پایگاه های ۷۱
- شهری و جاده ای استان ۷۱

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۳۲.....	شکل ۳-۱- روش اجرای مطالعه